

Central Themes in Eichah Rabbah תשעה באב תשפ"ג

Dr. Elana Stein Hain

1. Eichah 1:17

...אין מנחם לָהּ...

...she has no one to comfort her...

2. Eichah Rabbah 1:52

אין מנחם לָהּ, אָמַר רַבִּי לְוִי כָּל מְקוֹם שֶׁנֶּאֱמַר : אֵין, הִנּוּהָ לָהּ, (בראשית יא, ל) וַתְּהִי שָׂרַי עֲקָרָה
אֵין לָהּ וְלֵד, וְהִנּוּהָ לָהּ, דְּכַתִּיב (בראשית כא, א) וְהִי פָקַד אֶת שָׂרָה.
וְדַכְּוֹתָהּ (שמואל א א, ב) וְלַחֲנָה אֵין יְלָדִים, וְהִנּוּהָ לָהּ, דְּכַתִּיב (שמואל א ב, כא) כִּי פָקַד הִי אֶת
חֲנָה.

וְדַכְּוֹתָהּ (ירמיה ל, יז) צִיּוֹן הִיא דִּרְשׁ אֵין לָהּ, וְהִנּוּהָ לָהּ. דְּכַתִּיב (ישעיה נט, כ) וּבָא לְצִיּוֹן גּוֹאֵל,
אֵף כָּאֵין אֵין מְנַחֵם לָהּ, וְהִנּוּהָ לָהּ, דְּכַתִּיב (ישעיה נא, יב) אֲנֹכִי אֲנֹכִי הוּא מְנַחֵםְכֶם.

She has no one to comfort her. R. Levi said, Anywhere is it written "there is none," she has (=will have) one :

- (Bereshit 11:30): And Sarai was barren; she had no child. And then she had, as is written (Bereshit 21:1): And God remembered Sarah.
- (I Shmuel 1:2): And Channah had no children. And then she had, as is written (I Shmuel 2:21): For God remembered Channah.
- (Yirmiyahu 30:17): Zion whom no one seeks out. And then she has, as is written (Yeshayahu 59:20): And a redeemer shall come to Zion.

Likewise in this case, she has no comforter, and she will have one, as is written (Yeshayahu 51:12): I, I am the One Who comforts you!

Image 1: "Like" A Widow

3. Eichah 1:1

איכה | יְשֻׁבָה בְדוּד הָעִיר רַבְתִּי עִם הַיְתָה כְּאַלְמָנָה רַבְתִּי בַגּוֹיִם שְׁלֹתִי בַמְדִינֹת הַיְתָה
למס: {o}

Alas!
Lonely sits the city
Once great with people!
She that was great among nations
Is become like a widow;
The princess among states
Is become a thrall.

4. Eichah Rabbah 1:3

הַיְתָה כְּאַלְמָנָה, אָמַר רַבִּי אֲבָא בַר כְּהֵנָא הֵם לֹא פָלְשׁוּ אַחַר מַדַּת הַדִּין, וְהִיא לֹא פָלְשָׁה
אַחֲרֵיהֶם. הֵם לֹא פָלְשׁוּ אַחַר מַדַּת הַדִּין, שְׁנֵאמַר (בַּמְדַּבֵּר יֵא, א): וַיְהִי הָעָם כְּמִתְאַנְנִים,
מִתְאַנְנִים אֵין כְּתִיב כָּאן, אֲלֵא כְּמִתְאַנְנִים. (הוֹשֵׁעַ ה, י): הָיוּ שָׂרֵי יְהוּדָה כְּמַסִּיגֵי גְבוּל, מַסִּיגֵי אֵין
כְּתִיב כָּאן, אֲלֵא כְּמַסִּיגֵי. (הוֹשֵׁעַ ד, טז): כִּי כְּפָרָה סָרְרָה, כִּי פָרָה אֵין כְּתִיב כָּאן, אֲלֵא כְּפָרָה
סָרְרָה, וּמַדַּת הַדִּין לֹא פָלְשָׁה אַחֲרֵיהֶם, הַיְתָה כְּאַלְמָנָה, הַיְתָה אֲלֵמָנָה אֵין כְּתִיב כָּאן, אֲלֵא
כְּאַלְמָנָה, כְּאִשָּׁה שֶׁהִלְךָ בַּעֲלָהּ לַמְדִינַת הַיָּם וְדַעְתּוֹ לְחֹזֵר אֵלֶיהָ. (איכה ב, ד): דֶּרֶךְ קִשְׁתּוֹ
כְּאוֹיֵב, אוֹיֵב אֵין כְּתִיב כָּאן, אֲלֵא כְּאוֹיֵב. הִיָּה הִי כְּאוֹיֵב, אוֹיֵב אֵין כְּתִיב כָּאן, אֲלֵא כְּאוֹיֵב. דָּבַר
אַחַר, הַיְתָה כְּאַלְמָנָה, רַבִּי חֲמַא בַר עֻקְבָּא וְרַבִּינָן, רַבִּי חֲמַא בַר עֻקְבָּא אָמַר לְאַלְמָנָה שֶׁהַיְתָה
תּוֹבַעַת מְזוֹנוּתֶיהָ וְלֹא הַיְתָה תּוֹבַעַת כְּתַבְתָּהּ. וְרַבִּינָן אָמְרִין לְמַלְךְ שְׁכַעַס עַל מְטָרוֹנָה וְכַתֵּב לָהּ
גִטָּה וְעַמֵּד וְחֻטְפוֹ מִמֶּנָּה, וְכָל זְמַן שֶׁהַיְתָה מְבַקֶּשֶׁת לְנִשְׂאָ לְאַחַר הִיָּה אוֹמֵר לָהּ הִיכָן גִּטָּה, וְכָל
זְמַן שֶׁהַיְתָה תּוֹבַעַת מְזוֹנוּתֶיהָ הִיָּה אוֹמֵר לָהּ וְלֹא כָּבַר גְּרִשְׁתִּיךְ, כִּי כָל זְמַן שֶׁיִּשְׂרָאֵל מְבַקֶּשֶׁת
לְעַבֵּד עֲבוֹדַת כּוֹכְבִים הִיָּה אוֹמֵר לָהֶם הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא (ישעיה נ, א): אֵי זֶה סֵפֶר כְּרִיתוֹת
אַמְכֶם, וְכָל זְמַן שֶׁמְבַקֶּשֶׁת לַעֲשׂוֹת לָהֶם נְסִים כְּבַתְחִלָּה, אוֹמֵר לָהֶם הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא כְּבָר
גְּרִשְׁתִּי אֶתְכֶם, הַדָּא הוּא דְכְּתִיב (ירמיה ג, ח): שְׁלַחְתִּיךְ וְאַתָּן אֶת סֵפֶר כְּרִיתֶיהָ אֵלֶיהָ. דָּבַר
אַחַר, הַיְתָה כְּאַלְמָנָה, רַבִּי עֻקְיָא וְרַבִּינָן, רַבִּי עֻקְיָא אוֹמֵר אֲלֵמָנָה, וְאַתָּה אוֹמֵר כְּאַלְמָנָה, אֲלֵא

אלמנה מעשרת השבטים ולא משבט יהודה ובנימין. ורבנן אמרין אלמנה מאלו ומאלו, ולא מהקדוש ברוך הוא, שנאמר (ירמיה נא, ה): כי לא אלמן ישראל ויהודה מא-להיו.

“She has become like a widow.” Rabbi Abba bar Kahana said: They did not go to extremes vis-à-vis the attribute of justice, and the attribute of justice did not go to extremes in their regard. They did not go to extremes vis-à-vis the attribute of justice, as it is stated: “The people were like complainers” (Numbers 11:1). “Complainers” is not written here, but rather, “like complainers.” “The princes of Judah were like those who move boundaries” (Hosea 5:10). “Those who move boundaries” is not written here, but rather, “like those who move boundaries.” “For like a wayward cow [Israel has strayed]” (Hosea 4:16), “For a [wayward] cow” is not written here, but rather, “like a wayward cow.” The attribute of justice, too, did not go to extremes in their regard. “She has become like a widow” — “A widow” is not written here, but rather, “like a widow” — like a woman whose husband went to a country overseas and plans to return to her. “He drew His bow like an enemy” (Lamentations 2:4), “enemy” is not written here, but rather, “like an enemy.” “The Lord was like an enemy” (Lamentations 2:5), “enemy” is not written here, but rather, “like an enemy.”

Another matter, “she has become like a widow.” Rabbi Hama bar Ukeva and the Rabbis, Rabbi Hama bar Ukeva said: [This is analogous] to a widow who was demanding her sustenance but was not demanding her marriage contract. The Rabbis said: [This is analogous] to a king who grew angry at the queen and wrote her a bill of divorce and then snatched it from her. Any time that she sought to marry another, he would say to her: ‘Where is your bill of divorce?’ Any time she would demand her sustenance, he would say to her: ‘Have I not already divorced you?’ So too, any time Israel would seek to engage in idol worship, the Holy One blessed be He would say to them: “Where is your mother’s bill of divorce?” (Isaiah 50:1). Any time they request that He perform miracles on their behalf, the Holy One blessed be He says to them: ‘I have already divorced you.’ That is what is written: “I sent her away and gave her bill of divorce to her” (Jeremiah 3:8).

Another matter, “she has become like a widow.” Rabbi Akiva and the Rabbis, Rabbi Akiva says: “Widow,” and you say “like a widow”? Rather, a widow from the Ten Tribes, but not a widow from the tribes of Judah and Benjamin. The Rabbis say: A widow from these and from those, but not from the Holy One blessed be He, as it is stated: “For neither Israel nor Judah is widowed from its God” (Jeremiah 51:5).

Image 2: Israel as Necessary

5. Eichah 3:1-3

I am the man who has known affliction
Under the rod of God’s wrath;

אני הגבר ראה עמי בשבט עברתו: {ס}

אותי נהג וילך חשך ולא-אור: {ס}

God drove me on and on
In unrelieved darkness;

אָךְ בִּי יֵשֶׁב יִהְיֶה יְדוֹ כְּלַיְהִיּוֹם: { 0 }

On none but me God brings down a hand
Again and again, without cease.

6. Eichah Rabbah 3:1

רבי יהושע דסכנין בשם רבי לוי אמר, אני הגבר, אנא הוא דיליפנא ייסורין, אהני עלי מה דאהני לה, משל למלך שפעס על מטרונה ודחפה והוציאה חוץ לפלטין, הלכה וצמצמה פניה אחר העמוד, נמצא המלך עובר ורואה אותה. אמר לה אקשית אפיה, אמרה לו אדוני המלך כה יפה לי וכה נאה וכה ראוי לי שלא קבלה אותך אשה אחרת אלא אני. אמר לה אני הוא שפסלתי כל הנשים בעבורך. אמרה לו אם כן למה נכנסת למבוי פלוני ולחצר פלוני ולמקום פלוני, לא בשביל אשה פלונית ולא קבלה אותך.

Rabbi Yehoshua of Sikhnin said in the name of Rabbi Levi: "I am the man" – it is I who is well versed in suffering, what is pleasing to You is pleasing for me. This is analogous to a king who became angry at the queen and shoved her and expelled her from the palace. She went and concealed her face behind a pillar. The king was passing and saw her. He said to her: 'You have been impudent.' She said to him: 'My lord the king, is this [treatment] appropriate for me, is this becoming for me, is this befitting of me? No woman accepted you other than me.' He said to her: 'It was I who disqualified all the women in favor of you.' She said to him: 'If so, why did you enter such and such alleyway, such and such courtyard, and such and such place? Was it not for such and such a woman, and she did not accept you?'

כה אמר הקדוש ברוך הוא לישראל אקשיתון אפיון, אמרו לפניו רבונו של עולם כה יפה לנו וכה נאה לנו וכה הגון לנו שלא קבלה אמה אחרת תורתך אלא אני. אמר להם אני הוא שפסלתי כל האמות בשבילכם. אמרו לו אם כן למה החזרת תורתך על האמות ולא קבלה. דתניא בתחלה נגלה על בני עשו, הדא הוא דכתיב (דברים לג, ב): ויאמר ה' מסיני בא וזרח משעיר למו, ולא קבלה, החזירה על בני ישמעאל, ולא קבלה, הדא הוא דכתיב (דברים לג, ב): הופיע מהר פארן, ולבסוף החזירה על ישראל וקבלה, הדא הוא דכתיב (דברים לג, ב): ואתה מרבבת קדש מימינו אש דת למו. וכתיב (שמות כד, ז): כל אשר דבר ה' נעשה ונשמע...

So too, the Holy blessed One said to Israel: 'You have been impudent.' They said before God: 'Sovereign of the universe, is this appropriate for me, is this becoming for me, is this befitting of me? No other nation accepted Your Torah other than me.' God said to them: 'It is I who disqualified all the nations in favor of you.' They said to God: 'If so, why did You offer the Torah to all the nations but they did not accept it?' As it is taught: Initially, God was revealed to the children of Esav; that is what is written: "And he said: The Lord came from Sinai, and shone from Seir for them" (Deuteronomy 33:2), but they did not accept it. God offered Torah to the children of Ishmael, but they did not accept it; that is what is written: "God appeared from Mount Paran" (Deuteronomy 33:2). Ultimately, God offered it to Israel and they accepted it, as it is written: "And God came from the holy myriads, from God's right, a fiery law to them" (Deuteronomy 33:2), and it is written: "Everything that the Lord has spoken we will perform and we will heed" (Exodus 24:7)...

Image 3: Israel as Vindicated Wife

7. Eichah 2:21-22

זאת אָשִׁיב אֶל-לְבִי עַל-כֵּן אוֹחִיל: {ס}

But this do I call to mind,
Therefore I have hope:

חֶסְדֵי ה' כִּי לֹא-תִמְנוּ כִּי לֹא-כָלוּ רַחֲמָיו: {ס}

The kindness of the LORD has not ended,
God's mercies are not spent.

8. Eichah Rabbah 3:7

זאת אָשִׁיב אֶל לְבִי עַל כֵּן אוֹחִיל. רַבִּי אַבָּא בַר כַּהֲנָא בְּשֵׁם רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר מִשָּׁל לְמַה הַדְּבָר דּוֹמָה, לְמַלְךְ שֶׁנִּשְׂא מִטְרוֹנָה וְכָתַב לָהּ כְּתֻבָּה מְרֻבָּה, וְאָמַר לָהּ כָּךְ וְכָךְ חֲפֹת אֲנִי עוֹשֶׂה לִּיךְ, כָּךְ וְכָךְ אֲרַגְנוֹת טוֹבוֹת אֲנִי נוֹתֵן לִיךְ. הַנִּיחָה הַמֶּלֶךְ וְהִלֵּךְ לוֹ לְמַדִּינַת הַיָּם וְאַחַר לְשָׁם. נִכְנְסוּ שְׂכֵנוֹתֶיהָ אֶצְלָהּ וְהָיוּ מְקַנִּיטוֹת אוֹתָהּ וְאוֹמְרוֹת לָהּ הַנִּיחָךְ הַמֶּלֶךְ וְהִלֵּךְ לוֹ לְמַדִּינַת הַיָּם, וְשׁוֹב אֵינּוּ חוֹזְרֵי עֲלֶיךָ, וְהִיְתָה בּוֹכָה וּמִתְאַנַּחַת, וְכִינּוּן שֶׁנִּכְנְסָה לְתוֹךְ בֵּיתָהּ פּוֹתַחַת וּמוֹצִיָּאָה כְּתֻבָּתָהּ וְקוֹרֵאת, וְרוֹאֶה בְּכְתֻבָּתָהּ כָּךְ וְכָךְ חֲפֹת אֲנִי עוֹשֶׂה, כָּךְ וְכָךְ אֲרַגְנוֹת טוֹבוֹת אֲנִי נוֹתֵן לִיךְ, מִיַּד הַיְתָה מִתְנַחֶמֶת. לְיָמִים בָּא הַמֶּלֶךְ, אָמַר לָהּ בְּתִי אֲנִי תִמָּה אֵיךְ הִמְתַּנַּת לִי כָּל אוֹתָן הַשָּׁנִים, אָמְרָה לוֹ אֲדוֹנִי הַמֶּלֶךְ אֵלְמָלָא כְּתֻבָּה מְרֻבָּה שְׂכְתֻבָּת וְנָתַת לִי כְּבָר אֲבָדוֹנִי שְׂכֵנוֹתִי.

But this do I call to mind. Therefore, I have hope. Rabbi Abba bar Kahana said in the name of Rabbi Yochanan: What is this like? A king who married a noblewoman and wrote her a large *ketubah*, and told her: "I shall make you this number of canopies, give you this number of gowns of purple wool." The king left her and went overseas, and was delayed there. Her neighbors came by and teased her, saying: "The king has left you and gone overseas. He won't return to you." And she would cry and sigh. But when she went into her home, she would open and take out her *ketubah* and read it and see in her *ketubah* "I shall make you this number of canopies, give you this number of gowns of purple wool," and immediately she would be comforted. Eventually, the king returned and said, "My dear, I am shocked. How did you wait for me all those years?" She responded: "My lord the king, if not for the substantial *ketubah* you wrote for me and already gave to me, my neighbors would have caused my demise."

כך עובדי כוכבים מוזנין את ישראל ואומרים להם, אלהיכם הסתיר פניו מכם וסלק שכינתו מכם, עוד אינו חוזר עליכם, והן בוכין ומתאנחין, וכיון שנכנסין לבתי כנסיות ולבתי מדרשות וקורין בתורה ומוציאין שכתוב (ויקרא כו, ט-יב): ופניתי אליכם והפריתי אתכם...ונתתי משכני בתוכם...והתהלכתי בתוכם, והן מתנחמין. למחר כשיבוא קץ הגאולה אומר להם הקדוש ברוך הוא לישראל בני אני תמה מכם היאך המתנתם לי כל אותן השנים, והן אומרים לפני רבונו של עולם אלולי תורתך שנתת לנו כבר אבדונו האמות. לכה נאמר: זאת אשיב אל לבי, ואין זאת אלא תורה, שנאמר (דברים ד, מד): וזאת התורה. וכן דוד אומר (תהלים קיט, צב): לולי תורתך שעשעי אז אבדתי בעניי. על כן אוחיל לו, ומיחדים שמו שתי פעמים ביום, ואומרים (דברים ו, ד): שמע ישראל הי אלהינו הי אחד.

This is how the idolaters would mock Israel and say to them: "Your God has hidden from you and has removed the Divine presence from you. God will no longer return to you," and they would cry and sigh. But when they went into synagogues and houses of study and read in the Torah and found it written, "I will look with favor upon you, and make you fertile and multiply you...and I will establish My abode in your midst...and I will be ever-present in your midst...(Vayikra 26:9-12)," and they would be comforted. In the future, when the redemptive end comes, God will say to Israel: "My children, I am shocked. How did you wait for Me all those years?" And they will say before God: "Sovereign of the universe, if not for the Torah that You already gave us, the nations would have caused our demise." Therefore, it is said, "But *this* do I call to mind." *This* refers to Torah, as is said, "And *this* is the Torah (that Moses placed

before the children of Israel (Devarim 6:4).” And likewise, David said, “Were Your Torah not my delighter, I would have perished in my affliction (Tehillim 119:92).”

Therefore, I hope for Him, and we declare the unity of God’s Name twice daily and say, “Hear O Israel, the Lord our God, the Lord is One (Devarim 6:4).”